

Ernest Hemingway: Ja aurinko nousee

Veljmiesklubin kirjapiiri 9.2.2023

Kirsi Vähäkangas

Hemingway (1899-1961) oli lehtimies, varsinkin sotakirjeenvaihtaja, ja kirjailija, jonka sanotaan uudistaneen englanninkielisen kerronnan tyyliä realistisemmaksi ja ytimekkäämmäksi. Hän vältti adjektiiveja ja käytti paljon keskustelua tyylikeinona. ”Vanhus ja meri”, hänen parhaimpana pidetty romaaninsa julkaistiin 1952. Kaksi vuotta myöhemmin 1954 hän sai kirjallisuuden Nobelpalkinnon lukuisten muiden palkintojen kruunuksi.

Hemingwayn suvussa kulki perinnöllisenä tautina hemokromatoosi, jossa kudoksiin kertyy rautaa. Yksi tyyppi raudan kertymiseen johtavista perinnöllisistä sairauksista (aceruloplasminemia) aiheuttaa myös psykiatrisia oireita. Ei ole tietoa siitä, mikä raudan kertymänsairauksista suvun rasitteena oli, mutta Ernest teki itsemurhan 62-vuotiaana. Myös hänen isänsä, sisarensa, veljensä, ja yksi lapsenlapsista on päätenyt itsemurhaan. Hemingwayn yksityiselämä oli värikästä. Nuoruuden rakkauden Agnes’in jätettyä hänet Hemingway ehkä menetti uskonsa rakkauden pysyvyyteen, ja jätti kolme neljästä vaimostaan ennen kuin he ehtivät jättää hänet. Hemingwaylla oli 1 poika ensimmäisestä ja 2 toisesta avioliitosta.

Hemingway oli kertoja, ja loi myös itsestään myytin vahvasti suurennelluilla sota- ym. ansioillaan. Kuten eräs kriitikoista sanoi ”kirjailijalla se on mielikuvitusta, muilla valehtelua”. Myytin ylläpito kävi rankaksi ja Hemingway ei viettänyt pitkiä aikoja paikallaan, vaan oli yhtenä joko ulkomailla tai kalastus- ja metsästysmatkoillaan. Hän oli myös armoton alkoholisti nuoresta lähtien, mikä tietysti vaikutti hänen terveyteensä.

”Ja aurinko nousee” (The sun also rises 1926, ilmestyi suomeksi ensimmäisen kerran 1954) on Hemingwayn läpimurtoteos. Suuri osa kirjasta on keskustelua, vuorosanoja. Kirjan pääteemat ovat juominen, matkustaminen ja härkätaistelut. Ihmissuhteet tuntuvat sekavilta, vaikka sama porukka onkin yhdessä lähes koko kirjan, välillä rakkauttaan vakuutellen, välillä humalassa tapellen. Kirjan minäkertoja on Jacob Barnes eli Jake, joka on läpi kirjan joko aloittamassa juomista, humalassa tai siitä toipumassa. Jake Barnes on sotaveteraani ja lehtimies, ja hänen ystävänsä Robert Cohn kirjailija, joka kirjan aikana yrittää kirjoittaa toista romaaniaan ensimmäisen onnistumisensa jälkeen. Kolmas päähahmo on lady Brett Ashley, johon lähes kaikki kirjan miehet ovat rakastuneet tai rakastuvat. Brettin rakkaus näyttää suuntautuvan pääasiassa Jake’iin, mutta rakkauden tiellä on Jake’in fyysinen vamma.

Noin puolet kirjasta tapahtuu Pariisissa ja ehkä tärkeämpi osuus Espanjassa, missä tapahtumat pyörivät härkätaistelun ja nuoren toreadorin, Romeron ympärillä. Romerosta(kin) tulee Brettin rakastaja, mutta juttu kuihtuu kasaan, koska Romero on niin paljon Brettiiä nuorempi. Ja Jake vie lopuksi voiton Brettin tunteissa. Kirja loppuu seuraavaan ajatusten vaihtoon taksissa: ”Voi Jake, Brett sanoi. – Meillä olisi voinut olla vallan saastaisen mukavaa yhdessä. ... Sinäpä sen sanoit, vastasin. – Herttainen kuvitelma, eikö totta?”

Hemingway kuului itsekin ns. kadotettuun sukupolveen, jonka elämän suunta sodan jälkeen on ollut enemmän tai vähemmän hukassa. Myös kirja kertoo tästä elämän sattumanvaraisuudesta, suunnan puuttumisesta ja merkityksen etsimisestä. Kirjasta saa paremman otteen, jos muistaa milloin ja minkälaisessa maailmassa kirja on kirjoitettu.